

Extrait de la revue **SingulierS** du 3ème trimestre 2011

Revue des parlers romans de la province de Luxembourg

Editeur responsable: P. Otjacques, rue de la Hette 19 - 6840 Neufchâteau

Rubrique : Textes

Lès-amandes di Djhan

Adaptation en wallon par Richard JOELANTS,
du texte d'Albin GEORGES TERRIEN

tiré de son roman « La soutane », pages 134 à 137, éd. Memory Press.

Premier prix au Concours d'adaptation wallonne 2011 de
la Fédération Royale Luxembourgeoise Culturelle wallonne et gaumaise

On bê djoû d' mây, divant-nône, i-z-ont potchî so l' trin a Bastogne. Ablokî dvins ine cwène dè compartimint, s' mame assiowe a hintche èt s' papa dvant lu, Djhan aveût volou fâfiler s' min è l' cisse d' a s'mame tant ki l' boneûr k' èl sitrindéve èl sèfokéve. Portant, li pawe ki s' papa n' fèsse ine fèye di pus' sès neûrs-oûy èl ratna.

N' èspèche ki l' gamin s' èstchantéve ; tot çou ki dfiléve podrî lès veûles dèl fignèsse dè wagon èsteût mèrvèyes ! Lès fis di l' èlèctrike ki djouwît al montagne russe po rapicî l' copète dè pâstès, rèssonlît às gârniteûres di totes lès coleûrs ki lès feumes agraptît às âbes di mây cwand l' porcèssion si stârève è viyèdje.

À lon, dè totès ptitès mohones, tot fi parèyes ki lès-ahèsses ki s' djeû d' bâtiheû adârît vè lu tot duvnant todi pus spèsses tot come à cinémascope. On moumint dné, Djhan tûza k' èlles alît vni s' sîprâtchî disconte li convwè come on mâva histou, po s' ènnè disgadjî à dièrin moumint... Ouf !

I-z-avît rôlé 'ne bone eûre. Djhan ènn-aveût lès-oûy èsblawis. Il aveût vèyou pus' so l' voyèdje ki vnève dè fé ki so lès sih prumîrès-an.nêyes di s' vèye. Ci n' èst sûrmint nin tot s' di-st-i ! I planève so 'ne nûlève di boneûr.

Vè onze eûres on cwârt, i dhindît à Guilièmins. Kéle atèlève ki totes cès djins ki sâpèrtît dvins tos lès sins' tot corant. Di sogne ki s' veûye èbaler divins 'ne télé hèrlève, li ptit apougna l' min di s' mame èt l' sitrinda al sipiyî po-t-èsse sûr di n' nin l' piède.

An face dèl gâre, i-z-ont pris l' tram k' èlzè mina plèce Sint Lambêrt. Â, binamé signeûr, i n' naveût télmint dè djins k' vos-ârît dit 'ne froumhîre. Djhan s' dimanda s' il èsteût Diu possibe ki n' aveût ot'tant d' monde so nosse tére.

Atchter dè solés a Grand Bazâr si fat so on rin dè monde di tîmps. Nosse Djhan drova lès-oûy come dè sârlètes cwand i dva griper à deuzin.me astèdje. Di dzos à prumî, ine montève majike, wice ki lès grés avancihèt tot seûs, èlsè mina à prumi.

Dè prumî à deuzin.me, divins 'ne gayoûle wice k' ine nozève crapôte rissèra lès bârîres èt tchoûka so on boton, i s' è stî sprâtchîs come amon Lèyon on dimègne dèl fièsse a Bastogne. So treûs sècondes i s' ont rtrovés èlèvés à deuzin.me astèdje. Djhan k' aveût trop pô d' sès oûy po tot rloukî, vèya tot l' minme ki l' bèle crapôte ki minève li gayoûle, pwèrtève dè tchâsses a costèûres come si mame mèteve li dimègne èt às grantès-ocâsions. Si papa sètcha s' monte di s' djîlèt :

- Doze eûres dèdja... I nos fât fé radmint !

Pocwè s' dispêchî tûza Djhan. C' èst vrèye portant k' il atakéve a sinti si stoumac ki rèclaméve. I s'rafiyîve a l' îdêye dès boulêts èt dès fritches, ki n' sont nole pàrt ossi bons k' a Lîdje, li aveût dit s' papa... Èt dvins on bê rèstôrant, al copète de martchî... Ké magnhon mès frés !

Elodie li tna l' min. On ptit cwârt d' eûre pus târd, i passère po dzos 'ne pwète tchèriâve èt moussîre divins on long coulwér wice ki féve sipès, po 'nn-è rsôrti ossi rade, so 'ne alêye principåle wice vinît si rdjonde totès pitès alêyes di climpe avou so tos lès cwènes, dès affiches avou dès scrîyédjes ki Djhan k'atakéve seûlmint a lére, ni poléve dchifrer. Nin a dîre, po on rèstôrant, c' ènn-esteût pôr on tot grand.

Po dzos 'ne ouh veûltrêye, sùvéve ine lådje alêye avou dès bancs aspoys âs meûrs. A mitan, portant, c'èsteût l' vûde... Mins on vûde foû mêzeûres... Èt sins noles tâves !

Drole d' èmantcheûre po magnî, tûza Djhan ki divnéve todi pus-anoyeûs ! So l' banc, assiyou inte sès parints, i rloukîve d' on drole d' oûy li convôye di chèveûses èt d' couhnîs, tot blanc moussîs, mins s'dimanda t-i pocwè nolu dvins zèls ni pwèrtéve ni plats, ni assiètes...

- Mame... Dj' a fin !

Si mame ni wèza rèsponde, mins s' papa dèri tot vèrt :

- Ratindez todi... On va vni !

Après on long moumint k' nosse Djhan pris po tèrvî-tèrdam', ine dame avanciha vè zèls, on papî èl min èt dmanda :

- Djhan Lhèrmite ?

- Awè, rèsponda l' papa.

- Vinez avou mi, dha t-èle a l' èfant.

Foû d' lu, pièrdant l' tièsse, Djhan s' acrotcha al min di s' mame :

- Mame, vinez, acpagntez-m', dji v's-è prèye...

Li papa intèrvina deûrmint :

- Èt cwè ! Ni fé nin dès-istwéres, on grand valèt come vos... Ènn-a k' po kékes munutes...

Â mins ç' còp chal, Djhan loda 'ne atrape : agripté a s' mame di totes sès fwèces i s' mèta a hoûler come on leûp. L' infirmière houka on colègue po lî dmander on còp d' min, tant l' èfant refuzéve li mwinde colaborâcion. Ossi vite, Djhan s' ritrova èpwèrté a cabasse par in-ome âs gros brès' ! N' arèstant nin de hoûler, i s' kitapéve dès djambes èt i saya minme de hagnî l' ome k' èle couka d' fwèce so 'ne tâve tote freûde. Ètêtî pa l' èhâwe de dézèspwér, li gamin mâka minme di lî filer inte lès brès, mâgré tot.

- Nom di hu ! Tinez lî lès djambes, vos-ôtes, al plèce de m' riloukî come si dj' esteû Sint Djîles l' èwâré !

Adon, lès-infirmières k' èstît leûs cwate, on-st-astoké Djhan tot lî atèlant brès' èt djambes avou dès cingues ! Loyî dvins tos lès sins', come on dji vou dji n' pou, li gamin arèsta de brère mins lès lâmes rôlît todi so sès rodjès massales, tot li ènêwant l' hanète.

In-ome, k' aveût l' èr d' on mèsse, s' aprêpa tot tnant ine longue picète, podrî sès rins :

- N' âyez nin sogne, mi èfant, vos alez drovi ine grande boke èt nos-alans v' dishaler d' vos amandes di hatrê. Çoula v' va fé on pô de mâ, mins vos 'nn-avez ki po kékes munutes.

Êdî par l' ome âs gros brès', ki blokéve li tièsse di nosse Djhan, in sès palasses, li docteur dès èfants parvina a tchoûkî s' picète è fond de gozî ; cwèra l' bone plèce, pwîs d' on sèch còp, râya li ptit bokèt d'trop ! Li mâ esteût si fwért, ki Djhan volou brère ! Ine plin.ne hinêye di song ki lî rimpli l' djèrson l' ènn-èspêcha. I compta bin sèfoker...

Mins çî n' esteût nin tot. Li docteur rataka ki l' ôte costé. Adon, i lî mèta dè brouwèt d' tchâs' è fond di s'gorje, avou tot plin dè dipufkinèdje.

- Vos vèyez, c' èst dèdja tot, vos vla horé, asteûre... V's-avez stu bin corèdjeûs, fèlicitacions ! Deûs-eûres di rpwès dvins 'ne tchambe avou vos parints èt adon vos pôrez rentrer è vosse mohone.

On l' mèta so one civîre a rôlètes èt on l' èmina èl tchambe. La, s' mame èl rabrèssa so l' front tot lî dmandant :

- Çoula va t-i, mi andje ?

Djhan n' pola rèsponde. Dèl tièsse i fa sène k' awè, sèra pâpîres èt, drènè, i s' èbala dvins on somèy di djusse.

Po rivni, al fin dèl djoûrnêye, nolu n' djâza ! Djhan lu, n' âreût polou l' fé ! Portant, i saya, mins ine broûleûre di tos lès diâles, torteûre di condâné, lî sèra l' cakèt po l' rèstant dèl djoûrnêye. Treûs djoûs d'ènnè rote, i n' pola magnî k' dè riz à lècè èt beûre on pô dèl sope.

Insi, sès parints l' avît st-avou ! Tot lî promètant on clapant magnhon, c' esteût pus vite on mâ d' arèdjî k'èl ratindéve. Après l' djôye d' â matin, Djhan aveût knohou onk après l' ôte, l' èwarâcion, l' abasoûrdihmint, li bleûve sogne, èt po fini, li mâ d' arèdje !

Savu ki sès parints èstîs capâbes di téles maneûves, d' ine parèye trêtrîze, li sonléve malâhêye a supwèrter. Ine èspéryince deûre a-z-avaler, c' esteût l' cas dèl dîre èl porçûva lontins.

Li gamin confiant k' il aveût todi stu divna 'ne sakî dmèsfiant di tot èt d' tot l' monde. I vika come on disseûlé, come on tchâtrou dvins s' cwène. Dè djoyeûs mohon, lèdjîr èt gazouyeû, on vnève dè fé in-èdwèrmou âs èles sipiyêyes.

Â rés d' oûy, il aléve viker èl sogne di l' atrape, di dmèsfiant tofér dè propôzicions lès pus plêhantes, mins ki por lu, catchî todi ine sacwè d' mâhonteû. Tos lès cis k' i knohève èstît divnou dè promèteûs d' Bon Diu... Damadje ! Awè vormint, vrèmint damadje !

Malêjis mots

ahèsse = ustensile / **(a) cabasse** = dessous le bras / **(di) climpe** = d'aplomb, perpendiculaire / **cwène** = corne, coin / **dipufkinèdje** = désinfectant / **disseûlé** = solitaire / **djerson** = gosier / **èhâwe** = énergie / **fromhîre** = fourmilière / **hatrê** = cou / **hèrlêye** = foule / **hinêye** = bouffée / **hintche** = gauche / **horé** = tiré d'affaire / **loder** = sentir / **magnhon** = repas / **nône** = midi / **nozèye** = mignonne / **ouh** = porte / **palasse** = grande et large main / **pawe** = peur / **potchî** = sauter / **sâpèrter** = se sauver / **sârlète** = salière / **tchâtrou** = chartreux, religieux vivant en solitaire / **tchèriâve** = cochère / **tèrvî-tèrdam'** = très longtemps, une éternité / **veûle** = verre